

Tosterups kyrka

55.4793, 13.9859

Ser man Tosterup på avstånd kan man förledas att tro att det höga tornet på slottet är ett kyrktorn, men så är det inte. Kyrkan ligger istället direkt söder om slottet. Det höga tornet har fungerat som sjömärke och en lykta på Tosterups torn varnade nattetid sjöfararna för sandrev vid den närbelägna sydkusten.

Man trodde länge att Tosterups kyrka var byggd i slutet av 1500-talet, men man har senare upptäckt att stenarna i grundmuren till den norra väggen hade en annan form än den övriga kyrkans, och man har kunnat datera väggen till första hälften av 1100-talet. När man knackade bort putsen på den norra ytterväggen fann man en igensatt tidigare nordport. Denna portal är belägen ungefär mitt på norra fasaden vilket är ovanligt. Portalöppningarna brukar vara placerade längre västerut i kyrkans långhus. Jag återkommer snart till denna port.

Sitt nuvarande utseende fick kyrkan i stort 1598. Då revs den södra och östra muren med kor och absid. Därefter breddades hela kyrkan åt söder, samtidigt som tornet uppfördes. Kanske leddes

ombyggnadesarbeterna av Hans van Steenwinkel den äldre men några direkta belegg för detta finns inte mer än att Steenwinkel var inblandad i andra byggnadsarbeten i familjen Brahes tjänst under 1500-talet, bland annat på Tosterups slott.

Vi backar lite i tiden - till 1400-talet. Den flitige kyrkomålaren Nils Håkansson, som också går under namnet Vittskövlemästaren fick då i uppdrag att smycka kyrkan.

Målningarna täcker väggarna och fortsätter in under de nuvarande valven. Kyrkan hade förmodligen inga valv när målningarna tillkom utan bör då ha haft ett plant innertak av trä eller en öppen takstol.

Nordportalen som sattes igen i slutet av 1400-talet försågs då med kalkmålningar. Här avbildas de sju dödssynderna, Sankt Erasmus martyrium och möjligen också någon av profeterna.

I triumfbågen ser vi den heliga Birgitta.

I långhusets östra travé avbildas bebådelsen, Jesu födelse, Jungfru Maria och Jesus med Sankta Anna inom tre målade rundbågar

Vid början av 1500-talet målades vapensköldar tillhörande Braheätten på norra kormuren.

På norra långhusväggen ser vi också ett av de

ursprungliga högt sittande medeltida fönstren.

De främsta bänkarna visar Brahes vapen på manssidan och Parsberg på kvinnosidan.

Kyrkans altartavla består av en målning med motiv av Kristus på korset, och har en ram i rokokostil. På sockeln till altartavlan står årtalet 1759.

I koret finns också två stora porträtt av Martin Luther och Filip Melanchthon, troligen tillverkade under senare halvan av 1500-talet av Lucas Cranachs verkstad.

Predikstolen är utförd i början av 1700-talet av bildhuggaren Anders Råå, men utsmyckningen på predikstolskorgens fyllningar har tillkommit senare under 1700-talet.

Dopfunten av kalksten är från första hälften av 1600-talet. Till dopfunten hör ett dopfat av mässing med två graverade vapensköldar samt årtalet 1665.

På långhusets södra vägg hänger ett krucifix av trä vilket kan vara från 1700-talet.

Den nuvarande orgeln är ett harmonium med två manualer och pedal byggt av Östling och Almquist på 1930 eller 1940-talet.

I vapenhuset hänger en oljemålning från 1700-talet föreställande Johannes Döparens huvud på ett fat samt två oljemålningar på pannå från 1700-talets första hälft föreställande Pauli omvändelse samt Rebecka bjudande Isaks trotjänare Eleasar på vatten.

En av de mest kända ägarna till Tosterups slott var Jørgen Iversen Krabbe, som efter att Skåne blivit Svenskt anklagades av svenskarna för att ha hjälpt snapphanar att döda en svensk patrull. Han fängslades och fördes till Malmö där han avrättades på Stortorget den 13 januari 1678. Vid avrättningen uppträdde Krabbe med stor värdighet, och skänkte officerarna som verkställde avrättningen 30 dukater var. Innan avrättningen gav han sin guldklocka till sin maka Jytte Thott. Det sägs att guldklockan ska ha stannat i samma ögonblick som han blev avrättad! Jørgen Iversen Krabbe kvarlevor fördes till Tosterups kyrka där han sedan dess vilar i en praktfull kista som står i ett särskilt kapell. Kistan är prydd med vackert lövverk och en skrift, där man kan läsa att han slutade sin 45-åriga levnad med en ren själ, ett lugnt samvete

och ett oförskräckt tålamod. I enkel kista överdragen med svart kläde vilar hans änka Jytte Thott.

Hon hade kämpat hårt för att rentvå sin makes namn, men alla processerna gjorde slut på hennes förmögenhet och sedan fältmarskalken Rutger von Ascheberg påpassligt övertagit skuldfordringarna blev han 1688 ägare till Tosterup.

Hans vapensköld liksom en rad andra vapensköldar för de adelsätter som varit ägare till slottet Tosterup finns på tavlor i gravkoret, som ursprungligen var det södra vapenhuset.

Vid koret finns ett gravvalv för borgens herrar med namnen Brahe, Krabbe, Barnekow, Sparre och Ehrensvärds.

För övrigt levde den berömde astronomen Tyko Brahe sina ungdomsår på Tosterups och studerade stjärnhimlen från tornet på Tosterups slott. En ståtlig gravsten tillverkad av Adam van Düren, med namnet Tyge Brahe och Magdalene Krogenos finns framme i koret. De var farföräldrar till den berömde astronomen, som själv är begravd i Prag.

Tosterup är känt både i tv och böcker. TV4s Kockarnas kamp spelades in här och i Fritjof Nilsson Piratens

Bombi Bitt och Jag finns kyrkan omnämnd.

Källor:

Webb: Smedtorps församling.

Webb: tosterup.se

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Bok: "Skåne - på historisk rundresa". Jesper

Asmunssen. ISBN 978-87-7900-972-1

Bok: "Sällsamheter i Skåne". John och Björn Nihlén.

ISBN 91-29-53143-8

Folder: "Kyrkor på Österlen - Tosterups kyrka". G.Å.
1962.

Pdf: "Tosterups kyrka - Kulturhistorisk karaktäristik
och bedömning". Lunds stift/Regionmuseet

Kristianstad Kerstin Börjesson 2017.